

Tematická příloha Komorové národohospodářské prognózy Brexit červenec 2019

**Tematickou přílohu připravil tým Odboru legislativy, práva a analýz HK ČR.
Popisované skutečnosti odpovídají stavu k datu vydání červencové Komorové
národohospodářské prognózy.**

Úvod

Dne 23. července 2019 byl do čela britské Konzervativní strany zvolen Boris Johnson a stal se tak premiérem Spojeného království (dále jen „VB“), čímž se zvýšila pravděpodobnost odchodu VB z EU bez dohody, tedy tzv. no-deal scénář, někdy také označovaný tvrdý či neřízený odchod.

Boris Johnson bude nyní vyjednávat s Evropskou komisí další postup. Chtěl by znovu otevřít tzv. odchodovou dohodu (Withdrawal agreement) a odstranit z ní tzv. irskou pojistku. Komise ale již mnohokrát deklarovala, že Odchodová dohoda je uzavřená a není prostor ji opětovně otevírat. Premiér Johnson pohrozil EU, že v takovém případě by VB nevyplatila svůj podíl příspěvků (přibližně 39 mld. GBP) vyplývajících ze závazků v současném Víceletém finančním rámci. Premiér také dříve vyloučil další odklad data vystoupení a je připraven opustit EU k 31. říjnu 2019, ať už s dohodou či bez ní, k čemuž se však bude vyjadřovat i britský parlament. Ten se v minulosti opakovaně vyslovil proti no-deal scénáři.

Podle aktuálního stupně poznání je vystoupení VB z EU pro obě strany i pro mezinárodní obchod jako celek negativní. Nezanedbatelným důsledkem odchodu VB bude zvýšení příspěvku ČR do rozpočtu EU po roce 2020, což ve spojitosti se snižováním objemu prostředků čerpaných ČR ze zdrojů EU jako důsledku pokračující konvergence může urychlit perspektivní změnu pozice ČR z čistého příjemce na čistého plátce.

Podle oficiální pozice ČR budoucí hospodářský vztah VB s EU nemůže být stejný jako vztah členů EU, ať už se brexit bude odehrávat podle jakéhokoli scénáře. HK ČR si je vědoma, že k jistému zhoršení v oblasti přístupu českých firem na britský trh a naopak britských firem na český trh dojde, nicméně prosazuje, aby budoucí vztah byl co nejbližší současné situaci. Klíčové z pohledu HK ČR je především zajistit maximálně hladký přístup českého zboží a služeb na britský trh.

Možné formy budoucí obchodní spolupráce

Momentální vyjednávání se týkají pouze vystoupení VB a s tím souvisejícího vypořádání. Oficiální vyjednávání o nastavení budoucích vztahů mezi VB a EU může být zahájeno až VB přestane být členským státem EU. Nová pravidla obchodu by měla být co nejjednodušší, měla by utvářet pozitivní podnikatelské prostředí a minimalizovat dodatečné náklady. Čeští podnikatelé potřebují taková pravidla, která zmírní možnou eskalaci netarifních bariér a

administrativní zátěž plynoucí z budoucího rozcházení regulačních rámců. Budoucí obchodní spolupráce by mohla mít podobu některé z následujících čtyř variantních modelů.

Dohoda s Evropským hospodářským prostorem (EHP), nazývaná také „norský model“, o přístupu na volný trh s příslušnými výjimkami pro dohodnuté oblasti, jako v případě Norska, Islandu a Lichtenštejnska, kterými jsou rybolov a zemědělství, celní unii, obchodní politiku a další. VB by prostřednictvím EHP zůstala de facto součástí jednotného trhu. Mohla by dojednat i členství v celní unii EU (model „Norsko +“). V tomto případě by byl obchod s ČR poškozen nejméně. Pro české podnikatele by tato varianta byla nejschůdnější, protože by byly zachovány čtyři základní svobody a přístup českého zboží i služeb na britský trh nebyl téměř omezen. VB zatím tuto možnost odmítá.

Turecký model – VB nebude součástí jednotného trhu, ale uzavře dohodu o celní unii s EU. Pro české podnikatele se jedná o horší variantu, než v případě výše zmíněné dohody s EHP. Čtyři základní svobody by totiž nebyly zachovány a přístup některých českých výrobků (jiných než průmyslových a zpracovaných zemědělských výrobků) na trh VB by byl omezen. Zároveň by byl poškozen zejména sektor služeb. Tato varianta přináší vyšší náklady spojené především s regulační, resp. administrativní zátěží. Tuto variantu v současnosti podporuje ve VB labouristická opozice.

Kanadský model – VB nebude součástí jednotného trhu ani celní unie a uzavře s EU dohodu o zóně volného obchodu. Tato varianta je pro české podnikatele horší než výše zmíněné modely, protože by navíc zasáhla importéry z VB, kterým by se zdražily vstupy vlivem delší a nákladnější administrativy. Regulační rámce v EU a VB by se pravděpodobně časem více a více odlišovaly, a vznikala by tak nejistota ohledně sladění norem.

Model dle pravidel Světové obchodní organizace (WTO) – Tato varianta nastane automaticky v případě no-deal scénáře. VB se stane klasickou třetí zemí. Jedná se o nejhorší variantu pro český byznys. Fungování vztahů VB a EU pouze podle pravidel WTO má ze zmíněných modelů největší potenciál poškodit české podnikatele. Znamenalo by to totiž zavedení cel a dalších tarifních bariér, zvýšení netarifních bariér (hraniční kontroly, určení původu zboží, ztížení podmínek pro vysílání pracovníků do zahraničí atd.) i téměř jistou divergenci regulačních rámců. HK ČR prosazuje, aby byl rozsah nového vztahu EU a VB rozhodně širší než jakýkoli jiný, který existuje mezi EU a třetí zemí.

Nastavení budoucí spolupráce v dalších oblastech

Vedle politické a makroekonomické stability je pro podnikatele i investory zcela zásadní bezpečnostní situace, která je klíčová pro další růst a rozvoj země i celého regionu. Podnikatelé mají proto silný zájem o pokračování úzké spolupráce v oblasti bezpečnostních a vojenských záležitostí s VB, stejně jako v oblasti justice a vnitřních věcí. Efektivní spolupráce v těchto oblastech je založena na multilaterálních vztazích v rámci NATO a EU, nikoliv pouze na vztazích bilaterálních, které jsou slabší a mají menší dosah.

Kooperace VB s EU by měla být maximálně těsná i po vystoupení z EU, především v oblasti protiteroristické politiky, Europolu, Eurojustu, sdílení informací a v dalších podobných odvětvích a měla by být do budoucna českou prioritou. Měli bychom podporovat vzájemný

bezvízový styk a ve vybraných oblastech by bylo žádoucí VB zapojit do existujících i připravovaných projektů (Evropský systém pro cestovní informace a povolení – ETIAS, Schengenský informační systém – SIS a podobně).

Zapojení VB do iniciativ, programů a agentur EU, spojených především se vzděláváním a výzkumem, by mělo být v nejvyšší možné míře zachováno a ideálně by mělo být i prohlubováno. To by nejlépe zajišťoval vstup VB do EHP, kde jsou tyto možnosti smluvně upraveny. Za účast v programech by musela VB přispívat do rozpočtu EU a vytvořit obdobu norských (případně švýcarských) fondů pro členské státy EU. Dosud byla VB zastáncem nižší regulace podnikatelů a v řadě otázek i spojencem ČR. Z tohoto pohledu by mohla případná absence VB v projektech a institucích EU znamenat zhoršení prosaditelnosti pozic českých podnikatelů. ČR by podle názoru HK ČR měla podpořit co nejširší zapojení VB do programů Erasmus a Erasmus plus.

Dopady no-deal scénáře na českou ekonomiku

No-deal scénář poznamená nejen vzájemný obchod, ale i finanční trhy, občany, investice, rozpočet EU či chod evropských institucí. Text se ale zabývá pouze dopady na českou ekonomiku vlivem zahraničního obchodu. O vyčíslení těchto dopadů se v posledních 12 měsících pokusilo několik institucí, mezi nimi Česká národní banka (Zpráva o inflaci I/2019 z 14. 2. 2019), Ministerstvo financí (Makroekonomická predikce z 30. 1. 2019), Česká spořitelna (Analýza z 5. 12. 2018) nebo Deloitte (Analýza z února 2019). Výpočty v těchto studiích byly navázány na předpokládaný odchod VB z EU k 31. březnu 2019 bez znalosti událostí po únoru 2019, a je zde tedy prostor pro aktualizaci dopadů.

Odchodem VB z EU bude nejvíce zasažena ekonomika samotné VB a z členských států pak země, které nejintenzivněji s VB obchodují, tj. Irsko, Malta, země Beneluxu nebo skandinávské země. V absolutních číslech no-deal scénář nejvíce dopadne po VB na ekonomiku Německa. Právě vývoj v Německu je zásadní pro kvantifikaci dopadů na českou ekonomiku.

Vycházíme z předpokladu, že by po 31. říjnu 2019 byla uvalena cla na vzájemný obchod mezi VB a EU. Začaly by být aplikovány celní sazby uplatňované EU vůči třetím zemím, které uvádí databáze Světové obchodní organizace (WTO). VB ale deklarovala, že v případě no-deal scénáře nabídne v zásadě bezcelní přístup na svůj trh s výjimkou několika málo položek. Je třeba počítat nejen s přímým dopadem celních sazeb na ČR, ale i s dopadem nepřímým – zprostředkovaně přes naše obchodní partnery, především Německo. Negativní dopad na českou ekonomiku se nicméně neodvívá jen od výše cel, ale i od stavu britské ekonomiky.

Vedle celních sazeb budou svou roli v zahraničním obchodě hrát i netarifní obchodní překážky. Jedná se o rozdílné regulační požadavky, nové administrativní formality ve formě povolení nebo licencí, týká se to i platnosti certifikátů získaných firmami před dnem výstupu VB z EU. Odhady přímé i nepřímé role netarifních obchodních překážek jsou rovněž jen velmi obtížně kvantifikovatelné.

Co se týká samotného průběhu brexitu, k 1. listopadu 2019 očekáváme negativní šok v podobě nárazového snížení zahraničního obchodu mezi EU a VB. Velikost toho šoku záleží na tom, jak dlouho bude trvat nejistota ohledně způsobu výstupu VB z EU. Čím delší bude

nejistota, tím větší bude počáteční chaos a škody s ním spojené. V prvních dnech po vystoupení hrozí ochromení dopravy a dodávek zboží. Výrobní a dodavatelské řetězce fungují v režimu just-in-time (zjednodušeně řečeno – přivezené součástky či díly jdou rovnou z kamionu do výroby) a zpoždění dodávek zapříčiní útlum výroby, pokud se firmy dostatečně nepředzásobí.

Vývoj bezprostředně po vystoupení VB z EU se projeví ve výsledcích HDP za 4. čtvrtletí 2019. Nedomníváme se ale, že vliv posledních dvou měsíců roku zásadním způsobem ovlivní celoroční výsledek. Bude se jednat o zpomalení v řádu několika málo desetin procenta. Po započtení dopadů brexitu počítáme pro rok 2019 s růstem HDP ve výši 2,7 % a pro rok 2020 ve výši 2,6 %.

Hlavní dopad tvrdého brexitu očekáváme v první polovině 2020, především v 1. čtvrtletí, kdy bude hrát roli i poměrně vysoká srovnávací základna z roku 2019. Celkovou stabilizaci situace očekáváme do 12 měsíců od data výstupu VB z EU, tj. do podzimu 2020. Tato doba bude sloužit k tomu, aby se novým způsobem ustálily dodavatelské řetězce. Celkově bude brexit pro českou ekonomiku znamenat jednorázový a krátkodobý výkyv, který sám o sobě nemůže vést k recesi v ČR.

Budoucí vývoj zahraničního obchodu s VB se bude odvíjet od rychlosti a schopnosti obou stran (EU a VB) vyjednat formu budoucí obchodní spolupráce nad rámec automatické spolupráce dle pravidel WTO. Toto období může trvat i několik let. Záleží ale především na aktivitě samotných firem při hledání nových alternativních obchodních partnerů v jiných zemích, a to nejen v EU.